

Tıp kongrelerine etik açıdan bakış

Prof. Dr. Abdullah Sönsüz

1957 yılında Erzurum, Oltu'da doğdu. 1981'de İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesini bitirdi. İç Hastalıkları ve Gastroenteroloji uzmanlık eğitimlerini Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde tamamladı. 1992'de doçent, 1998'de profesör oldu. Halen Cerrahpaşa Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Anabilim Dalı Gastroenteroloji Bilim Dalı öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

Bilim etiği, daha çok bilimsel araştırma ve yayın etiği kapsamında tartışılan bir konu durumundadır. Bilimsel kongrelerin kendine özgü etik sorunları ise günümüzde önemli konu haline gelmiş olmasına rağmen ya bütününü göz ardı edilmekte ya da bilim etiği kavramı içerisinde, bazı yönleriyle ve oldukça sınırlı bir şekilde ele alınmaktadır. Bir bilim alanının topluma dönük uygulama sahaları ile ilişkisinin sınırlı olduğu koşullarda bu yaklaşımın yeterli olacağı düşünülebilir. Sağlık bilimleri ise sunulan bilimsel görüşlerin nihayetinde belirli bir tüketim tercihini, yani, ilaç, tıbbi malzeme, tanı veya tedavi yöntemini doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendirmesi nedeniyle özellikli bir alanı oluşturmaktadır. Konunun bilimsel toplantıların düzenleyicisi olan dernekleri, sosyal güvenlik kurumlarını, sağlık sigortalarını, ilaç endüstrisini ve ulusal sağlık politikalarını ilgilendiren farklı yönlerinin bulunması, sorunu etik prensipler bakımından oldukça kompleks bir duruma getirmektedir. Bilimsel araştırma ve yayın etiği için belirlenmiş prensipler "Bilimsel kongre etiği"ni de tümüyle kapsasaydı, bu konuda ayrı bir ihtiyaçtan bahsetmeye gerek olmayacaktı. Ancak günümüzdeki durum bu şekilde değildir. Öncelikle "Bilimsel kongre etiği" kavramıyla başlamak doğru olacaktır çünkü araştırılmaya başlanınca görülecektir ki böyle bir kavram henüz açık olarak tanımlanmış bile değildir. Sağlık bilimleri alanındaki bilimsel kongreler, temelde bilimsel araştırma ve gelişmelerin paylaşıldığı toplantılar olarak düşünülebilirse de gerçekleştirilme sıklığı, işlenen konuların dağılımı ve içerikleri dikkate

alındığında daha çok mezuniyet sonrası eğitim amaçlı etkinlikler şeklinde öne çıktıkları görülmektedir. Bu kongreler çeşitli uzmanlık sahalarında kurulmuş dernekler tarafından düzenlenmekte, çoğu zaman aynı sahada kurulmuş birden fazla derneğin bulunması ve aralarındaki rekabet nedeniyle aynı konuda çok sayıda toplantının benzer bilimsel programlar ile gerçekleştirildiği görülmektedir. Dernekler bu kongrelerin yanı sıra, kurs programları, yaz okulları, kış okulları gibi farklı başlıklar altında olsa da aynı nitelik ve kapsamdaki etkinliklerini çeşitlendirebilmektedir. Bu durum aslında mezuniyet sonrası sürekli tıp eğitiminin üniversitelerin ve diğer eğitim kurumlarının kontrolü dışına çıkması sonucunu doğurmaktadır ki bu da ayrı bir sorun olarak düşünülmeli gereken bir konudur. Kongre sayısının fazlalığı ve sponsor kuruluşların sunduğu imkânlar birlikte düşünüldüğünde mezuniyet sonrası eğitim sürecinde dinleyerek öğrenmenin, okuyarak öğrenmenin çok önüne geçtiği ortaya çıkmaktadır. Dinleyerek öğrenme reddedilecek bir yöntem değildir. İleri deneyim sahibi uzmanların bildiklerini başkalarına aktarmaları elbette önemlidir ancak sorun da tam olarak burada başlamaktadır. Günümüzde bilginin değişim hızı gibi üretim hızı da artmıştır. Şu an için "Pubmed" üzerinde 27 milyondan fazla değişik nitelikte biyomedikal literatüre ulaşmak mümkündür. Başka çeşitli örnekleri de bulunabileceği gibi bazı sahalarda medikal literatüre çok yoğun bir makale girişi görülmektedir. Örnek olarak geçtiğimiz bir yıl içinde -01.01.2016-31.12.2016 tarihleri arasında- "Diabetes mellitus" MESH terimi ile ulaşabileceğiniz yeni yayın sayısı 13.374, olup bu sayı "hiper-

tansiyon" için 4.521, "hiperlipidemi" için ise 1.167'dir (11.07.2017 tarihli erişim). Böylesine büyük bir bilgi akışının altından kalkmak, bunların arasından günlük uygulamalarımıza yön verecek önemli noktaları seçebilmek hekimler için hiç de kolay değildir. Bu durum bilimsel kongrelerde bu amaca dönük olarak derlenmiş ve görsel materyal ile desteklenmiş sunumların önemini daha çok artırmaktadır.

Aynı konunun devamı niteliğinde bir örnek olmak üzere; geçen yıl yapılan ve bahsi geçen konuları barındıran büyük katılımlı bir ulusal kongrenin programı incelendiğinde, diyabetin çeşitli yönlerini kapsayan 9 uydu sempozyumun varlığı dikkat çekicidir. Bu konular uydu sempozyumun dışında kalan kongre programı içerisinde ayrıca ele alınsa da çoğu zaman süre ve kapsamı daha sınırlı kalmaktadır. Peki, uydu sempozyumlar nedir? Uydu sempozyumlar konunun, konuşmacının hatta bir ölçüde konuşmacılarının kullanacağı slaytların ve verecekleri mesajların dahi ilgili ilaç firmasının kontrolünde olabildiği bilimsel oturumlardır (1, 2). Bu tablo genellikle toplantı başlangıcında katılımcılara verilen içinde seçilmiş literatürler veya bunların özeti olan bir dosya ile tamamlanmaktadır. İstisna oluşturan bazı örneklerin dışında bu tür oturumların konuşmacı ve oturum başkanlarına ilgili firmalar tarafından belirli bir ücret de ödenmektedir (2). Konuya bilimsel kongre olarak başlamıştık, şu son paragrafta özetlenen durum bir bilimsel etkinlik ile tanıtım ve pazarlama faaliyeti arasındaki ayrımın zaman zaman ortadan kalktığını göstermiyor mu? Denilebilir ki bu toplantılar ilaç sanayisi tarafından düzenlenmiş

olsa bile konuşmaları yapanlar bağımsız bilim insanlarıdır, dolayısı ile diğer bilimsel etkinliklerden farklı bir anlam yüklenemez. Bu görüşü ifade edenlere bunun 3. taraf stratejisinden ne farkı olduğunu sormak gerekir. Üçüncü taraf stratejisi bir konuda verilmek istenilen mesajın doğrudan tarafınızdan değil sizinle ilgisi olmayan bağımsız kişiler tarafından verilmesini sağlamaya dayanan bir iletişim tekniğidir, bunu bir pazarlama stratejisi olarak da düşünülebilirsiniz (3,4). Beklenilebileceği gibi "kanaat önderi olarak" tanımlanmış, desteklenmiş, bilgi ve sunum yeteneği olan ve bağımsız olduğu düşünülen bir kişinin vereceği mesaj doğrudan ilaç sanayisinin anlatacaklarından çok daha etkili olacak ve dinleyicileri de her konuda sayısı binleri bulan medikal literatür içinde bunalmaktan kurtaracaktır. İlginç olan bu tür etkinliklerin sınırlı bir anlatıcı grubu içerisinde gerçekleştirilmesine rağmen dinleyicilerin birçoğunun bunun nedenleri üzerinde fazlaca düşünmemesidir.

Kişisel bir çaba olarak 2005-Haziran / 2009-Aralık tarihleri arasındaki 4,5 yıllık sürede kendi çalışma sahasında ve sadece katılmış olduğum bilimsel toplantılara ait üzere düzenlenen uydu sempozyum davetiyelerini biriktirmiştim. Bu basit araştırmanın daha sonra bazı sunumlarımda da paylaştığım neticesi şu şekildeydi: Bu süre içerisinde tümü tedaviye yönelik olmak üzere 41 uydu sempozyum yapılmış, bunlarda 35 kişi konuşmacı olarak görev almış ve toplam 113 konuşma yapılmıştı. Konuşmacıların konuşma sayısı 1-13 arasında değişmekteydi. 28 kişinin yaptığı konuşmalar 1-4 arasında olup 7 kişi tüm konuşmaların

%50'sine karşılık gelmek üzere 5-13 arasında konuşma yapmıştı. Belki de en ilginç olanı bu 7 kişinin altısının bu sahada çalışan ve bu toplantıları düzenleyen çeşitli derneklerin yönetim kurullarında bulunanlardan oluşması idi. Bu veriler bir dönemin tümünü değil, sadece benim katılmış olduğum bilimsel toplantılarda yapılanları kapsamaktadır ama durumun genelde de buna yakın olduğu düşünülebilir. Bu uydu sempozyum davetiyeleri hala odamda durmaktadır. Konunun bu yönüne bilimsel kongre etiğinin bilimsel dernekler düzeyindeki sorunlarını konuşurken bir kez daha değineceğiz.

"Bu, dünyanın her yerinde böyledir ve her zaman böyle olmuştur" demek mevcut durumu normal kabul etmemizi gerektirmez. Her şeyden önce, her zaman da böyle olmadığının bilinmesi gerekir. Aşağıdaki görselde verilen kongre programı 1995 yılında Kopenhag'da yapılmış olan 30. EASL (The European Association for the Study of the Liver) kongresine aittir. O tarihlerde hepatit C tedavisi yeni başlamıştır ve bu sahada ilaç üreten üç firma vardır. Dikkat edilirse kongre programında her ilaç firmasının bağımsız bir uydu sempozyumu mevcut olmayıp kongre organizasyonu tarafından üç üretici firma için ortak bir sunum programı oluşturulmuştur. Yaşadığımız dünyada her şey ileriye gidiyor ama her şey iyiyi gitmiyor.

Konuyla İlgili Tarafların Bakış Açısı

Bilimsel kongrelerin etik sorunlarını tartışırken konuyla ilişkili tarafların ne

Bilimsel kongrelerin etik sorunlarını tartışırken konuyla ilişkili tarafların ne düşündüğü ve ilgili yasal mevzuatın hangi hükümleri taşıdığı da önem taşımaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumunun kendi mevzuatı içerisinde konuya özel bir düzenleme mevcut olmayıp bu konudaki yasal mevzuat büyük ölçüde Sağlık Bakanlığı tarafından geliştirilmiştir. Sağlık Bakanlığının yaptığı düzenlemelerin daha çok kongre ve bilimsel toplantılar için verilen katılım desteğinin düzenlemesi ve ilaç ve diğer ürünlerin tanıtımına yönelik olduğu görülmektedir.

Geçmiş yılların deneyimi göstermektedir ki kongre katılımına getirilen sınırlamalar, kongrelerin sosyal programları için konulan kurallarda olduğu gibi bir şekilde aşılabilmektedir. Zaten etik açıdan sorun, kişilerin kongreye katılımı meselesi ile sınırlı konu değildir. Yapılacak ilk iş “Bilimsel Kongre Etiği” kavramının bilim ve yayın etiği konusundaki mevzuatın içerisinde bağımsız bir başlık haline getirilmesi olmalıdır. Kural ve prensipler belirlenirken nasıl denetleneceği ve ne gibi yaptırımlarla karşılaşılacağı da açıkça belirtilmiş olmalıdır.

düşündüğü ve ilgili yasal mevzuatın hangi hükümleri taşıdığı da önem taşımaktadır. Sosyal Güvenlik Kurumunun kendi mevzuatı içerisinde konuya özel bir düzenleme mevcut olmayıp bu konudaki yasal mevzuat büyük ölçüde Sağlık Bakanlığı tarafında geliştirilmiştir. Sağlık Bakanlığının yaptığı düzenlemelerin daha çok kongre ve bilimsel toplantılar için verilen katılım desteğinin düzenlenmesi ve ilaç ve diğer ürünlerin tanıtımına yönelik olduğu görülmektedir. Böyle olması dahi düşündürücüdür. Eğer bu bilimsel etkinlikler tereddütsüz bir biçimde sadece bilimsel etkinlik kapsamında değerlendirilebilecek olsaydı bir ülkenin sağlık bakanlığı doktorların bu etkinliklere katılımını sınırlamak için kurallar koymak durumunda kalır mıydı? Yapılan sınırlandırmalar konuşmacı, oturum başkanı ve sunum sahiplerini kapsamadığından bunun da çözümü bulunmuştur. Olgu bildirimleri poster şeklinde bildiriler olarak sunulmakta ve hemen tümüyle kabul edilerek birinci isim olarak yer alanların kongre katılma hakkını kaybetmeksizin kayıt yaptırabilmelerinin yolu açılmaktadır.

Kongrelere bildiri gönderim süreleri defalarca uzatılmakta ve böylelikle katılımcı sayısı artırılmaktadır. Sağlık bakanlığının yaptığı diğer bir düzenleme “çıkar çatışması beyanı” zorunluluğu olup bu konuya diğer paydaşların durumunu irdeledikten sonra yeniden değinilecektir. Türk Tabipleri Birliği'nin (TTB) konuya ilişkin görüşü ve yaptığı düzenlemeler “TTB-UDEK Etik Çalışma Grubu, Uzmanlık Dernekleri İçin Etik Kılavuzlar-2010” ve “Türk Tabipleri Birliği Etik Bildirgeleri-2010” başlıklı yayınlarında ayrıntılı bir şekilde yer almıştır (5, 6). Bu kılavuzlarda değişik alt başlıklarında yer alan ve konumuzla ilişkili olan başlıca prensipler:

- Hekimler şirketlere iş ya da danışmanlık vb. sözleşmesi ile bağlı olduklarında; burs, araştırma desteği vb. maddi destek aldıklarında kuruluş adına konuşmacı ya da temsilci görevleri üstlendiklerinde bu ilişkilerini meslek topluluğuna açıklamalıdır.
- Hekimler şirketlerin bir ilacın reçeteye yazılmasını ya da bir tıbbi teknolojinin satışını artırmak amacıyla düzenlediği tanıtıcı programlarda konuşmacı olmayı kabul etmemelidir.
- Hekimler bilimsel toplantıya konuşmacı olarak katıldıklarında çıkar çatışmalarını açıklamalıdır.

TTB'nin bir meslek kuruluşu olarak bu konuda objektif bir değerlendirme yapmış ve üzerine düşen sorumluluğu idrak etmiş olduğunu ifade etmek gerekir. İlaç sanayisinin temsilcisi durumunda olan kuruluşlardan “İEİS-İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası” konuyla ilişkili düzenlemeleri “İEİS İlaç Tanıtım İlkeleri ve Sağlık Mensuplarıyla İlişkiler Hakkında Yönetmelik” başlıklı metinde toplamıştır (7). Bu metinde bilimsel kongrelere ve kongre katılımcılarına sağlanacak desteğin kurallarına ilişkin açıklamalar yer almaktadır. İlaç endüstrisinin temsilcisi durumunda olan diğer kuruluş AİFD (Araştırmacı İlaç Firmaları Derneği) olup konuya ilişkili bakış açıları 1 Nisan 2017 tarihinden itibaren geçerli olan “AİFD İyi Tanıtım ve İyi İletişim İlkeleri-6. Metin” başlıklı dokümanda özetlenmiştir (8). Bu metin doğrudan kendilerince belirlenmiş olan etik ilkeleri sunmaktan çok TTB etik kılavuzlarına ve “Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” maddelerine vurgu yapan ifadeler barındırmaktadır.

Bilimsel Kongre Etiği Kavramı Neden Önemlidir?

Başlangıç bölümünde değinildiği gibi, bir bilimsel çalışma veya yayının doğru bir uygulama tercihinin etkilemesi ya da bir uygulama biçimini değiştirmesi,

sağlık bilimleri sahasında diğer bilim disiplinlerine göre çok daha muhtemel olan bir durumdur. Hekimlerin hastalık yönetimi ve tedavideki tercihlerinin okudukları kadar, dinledikleri ve kendilerine anlatılanlarla belirlendiği de bir gerçektir. Bu gerçek ile birlikte kongrelerin düzenleme ve katılım bakımından temel sponsorunun ilaç sanayi olduğu düşünülürse konunun etik boyutunun neden önemli olduğu anlaşılacaktır. Bu özellikli durumun genel anlamdaki bilim etiği kavramı içerisinde değerlendirilmesi mümkün değildir. Yüksek Öğrenim Kurumu tarafından yayınlanmış olan “Yüksek Öğrenim Kurumları Bilimsel Araştırma Ve Yayın Etiği Yönergesi” incelenecek olursa burada belirlenmiş olan bilimsel etik prensiplerinin bilimsel kongrelerin ihtiyaç duyduğu etik ilkeleri karşılamakta yetersiz kalacağı görülebilir. Bu Yönerge'nin 2. maddesinde belirtilen kapsamıyla etik prensipler:

- Akademik unvanların elde edilmesi aşamasında ve sonrasında yapılan her tür bilimsel araştırma ve çalışmalar ile gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler, desteklenen ve/veya yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
- Lisansüstü eğitim sırasında yapılan tez ve bilimsel yayınlar ile yürütülen bilimsel araştırma-geliştirme projeleriyle ilgili araştırma etiği konularını,
- Yükseköğretim kurumları mensuplarınınca yurt içinde ve yurt dışında her çeşit basın, görsel ve işitsel yayın organlarında yayımlanan ya da yayımlanmak üzere gönderilmiş olan her tür yayınlara ilgili yayın etiği sorunlarını,
- Yükseköğretim kurumları mensuplarınınca biyomedikal araştırmalarda kullanılacak deneklerde ve ekoloji ile ilgili çalışmalarda yapılan etik ihlallerini kapsamaktadır.

Bilimsel kongrelerde görev alanların büyük bir bölümünün yükseköğrenim kurumlarının mensupları olması nedeniyle gelecekte bu alanda yapılacak düzenlemeler de önem taşımaktadır.

Çıkar Çatışması (Beyanı) Sorunu

“Beşeri Tıbbi Ürünlerin Tanıtım Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik”in tanıtımın temel ilke ve esaslarını düzenleyen 6. maddesi (9) “Sağlık meslek mensupları, ruhsat/izin sahiplerinden aldıkları her türlü desteği; a) Her makale yazdığı anda makalenin sonunda, b) Sunum yaptığı anda sunumun başında, beyan etmek zorundadır” hükmünü taşımaktadır. Yönetmeliğin açık hükmüne karşılık ulusal kongrelerin birçoğunda bu zorunluluğa uyulmamakta veya amaç ve anlamını kapsamayan bir yüzeysellik içinde yerine getirilmektedir. Bir süre önce

konuşmacı olarak katıldığım bir kongre sunulmak üzere tarafıma gönderilmiş olan örnek çıkar çatışma beyanı şu şekildedir. "..... tarihleri arasında gerçekleşmekte olan '..... Kongresi'nde yaptığım sunumumda kullandığım bilgi, veri, görüşler, araştırmalar, makaleler ve bunların dayandığı diğer bilgi, çalışma ve yayınlar ve diğer her türlü bilimsel görüş, çalışma ve araştırmaların sunumumda kullanılması ile ilgili sorumluluk şahsıma ait olup, herhangi bir çıkar çatışmam bulunmamaktadır." Bu yazıya karşı kendilerine iletmişim görüşüm; "konuşmacılara gönderdiğiniz standart metin bir çıkar çatışması beyanı değildir. Ülkemizdeki yasal mevzuata göre kongrelerdeki çıkar çatışma beyanlarının yönetmeliğe göre yapılması ve ilaç sanayisinden alınan her türlü desteğin açık olarak beyanı gerekmektedir" şeklinde olmuştur.

Buna karşılık çıkar çatışması beyanı konusunu çok büyük bir sorumlulukla ele almış uzmanlık dernekleri de bulunmaktadır. Türk Kalp Damar Cerrahisi Derneğinin hazırladığı standart örnekte konuşmacılardan firmanın adı, firma ilişkisinin türünün (Konuşmacı, eğitmen, danışman olmak, araştırma desteği almak, hisse senedi sahibi olmak, vb.) son 12 ayı kapsayacak şekilde ayrıntılı beyanı istenilmektedir. Benzer bir olumlu örnek Türk Pediatrik Hematoloji Derneğinin uygulamalarında da mevcuttur. Burada kullanılan standart çıkar çatışması beyanı şu başlıkların her biri için verilecek cevaplarla oluşmaktadır. Beyan edilen hususlar: "Araştırma Destekleri/Baş Araştırmacı", "Çalıştığı Firma(lar)", "Danışman Olduğu Firma(lar)", "Hisse Senedi Ortaklığı", "Konuşmacı Bürosu", "Onursal Ödenti(ler)", "Bilimsel Danışma Kurulu" başlıklarını kapsamaktadır ve bunların her biri ayrı bir satırda yer aldığı standart bir slayt formu üzerinde cevaplanmaktadır. Türk Toraks Derneğinin etik prensiplerinde de konuya hassasiyetle ve farklı bir şekilde yaklaşıldığı görülmektedir. Bu dernek; şube veya genel merkez organları, çalışma grubu, yürütme kurulları, yayın kurulları kurul ve komitelerde görev alacak üyelerinden şu soruları cevaplandırmasını istemektedir: "Bir kongre, sempozyum, kurs, panel vb. bilimsel programa katılmak için maddi destek aldınız mı?", "Konuşmacı/Oturum Başkanlığı ücreti (Honoraryum) aldınız mı?", "Yöneticisi, oturma başkanı, düzenleyicisi olduğunuz eğitim toplantısı vb. bir organizasyon için sponsorluk aldınız mı?", "Danışmanlık ücreti aldınız mı?" Benzer şekilde başka olumlu örneklerin varlığı yanı sıra yetersiz veya hiç yerine getirilmeyen çıkar çatışması beyanlarının olduğu da muhakkaktır. Kongrelerde bir hastalık sahasında kullanılan üç ayrı ilacın uydu sempozyumunda konuşma yapan bir kişinin aynı kongrenin ".....

hastalığında SGK geri ödeme koşulları ne olmalıdır?" başlıklı panelinde de konuşmacı olabilmesi bir şekilde önlenmelidir. Bu güne kadar hiç bir uydu sempozyumda konuşma yapmayı kabul etmemiş bir kişi olarak, bilimsel kongrelerin tüm konuşmalarında olduğu gibi uydu sempozyumlarda da usulüne uygun bir çıkar çatışması beyanının önemli olduğunu düşünüyor ve bu konunun Sağlık Bakanlığı, dernekler ve en önemlisi o konuşmaları dinleyen meslektaşlarımız tarafından titizlikle takip edilmesi gerektiğine inanıyorum.

Neler Yapılmalıdır?

Geçmiş yılların deneyimi göstermektedir ki kongre katılımına getirilen sınırlamala, kongrelerin sosyal programları için konulan kurallarda olduğu gibi bir şekilde aşılabilmektedir. Zaten etik açıdan sorun, kişilerin kongreye katılımı meselesi ile sınırlı konu değildir. Yapılacak ilk iş "Bilimsel Kongre Etiği" kavramının bilim ve yayın etiği konusundaki mevzuatın içerisinde bağımsız bir başlık haline getirilmesi olmalıdır. Kural ve prensipler belirlenirken nasıl denetleneceği ve ne gibi yaptırımlarla karşılaşılacağı da açıkça belirtilmiş olmalıdır. Sağlık Bakanlığı, "Beşeri Tıbbi Ürünlerin Tanıtım Faaliyetleri Hakkında Yönetmelik"te yeni düzenlemeler yaparak sağlık meslek mensuplarının uydu sempozyumlarda görev alması ile ilgili kuralları tanımlamalıdır. Aynı nitelikte bir düzenleme ilaç sanayisinin temsilcileri tarafından da yapılmalıdır. Başka konularda etik prensiplere büyük hassasiyet gösteren bu sektör kendi tanıtım ve pazarlama faaliyetlerinde önemli bir yer tutan uydu sempozyumlar için de aynı özeni göstermelidir. Bunun ilk örneği uydu sempozyumlarda kapsamlı ve yapılandırılmış bir çıkar çatışması beyanının kullanılması olmalıdır. Bilimsel kongreler uzmanlık veya araştırma dernekleri tarafından düzenlenmektedir. Birçoğu kamu yararına çalışan dernek statüsünü taşıyan bu kuruluşların, kamu yararının ve kamuya ait kural ve prensiplerin geçerli olması konusunda yeterli hassasiyeti göstermesi mutlaka sağlanmalıdır. En önemlisi bu derneklerin yönetim kurullarında görev alanların kendi derneklerince düzenlenen bilimsel toplantılarda uydu sempozyum konuşmacısı veya oturma başkanı olarak görev alamayacağına bağlılığı olan bir kural haline getirilmesidir. Benzer düzenleme kongre başkanı ve kongre organizasyonunda görev alan için de yapılmalıdır. Gerek Sağlık Bakanlığı gerekse SGK bünyesinde bulunan Ruhsat Komisyonu, Geri Ödeme Komisyonu gibi kurullarda görev alanların, ilaç sanayisinde uydu sempozyum da dahil olmak üzere ücret olan görevleri yapamayacağı yasal mevzuat hükmü haline getirilmelidir. Bu kural geriye

Sunday August 20, 1995	
Schering-Plough/Roche/Wellcome Satellite Symposium	
Salen Auditorium, Falconer Center	
Symposium on Chronic Hepatitis C	
09:00 - 09:30	Dr. O. Weiland Huddinge Hospital Sweden <i>Natural History of HCV Infection: Impact of α-Interferon Therapy</i>
09:30 - 10:00	Dr. M. Colombo Università Degli Studi di Milano Italy <i>Optimizing Treatment Schedules for Interferon Therapy in Hepatitis C</i>
10:00 - 10:30	Prof. A. Alberti University of Padova Italy <i>Factors Influencing Response to Interferon in Hepatitis C Including Metabolism</i>
10:30 - 11:00	Prof. H.C. Thomas St Mary's Hospital Medical School England <i>Prognostic Factors for Disease Management</i>
11:00 - 11:15	Break
11:15 - 11:45	Dr. G. Davis University of Florida USA <i>The Benefits of Treating Early Stage HCV Infection with α-Interferon</i>
11:45 - 12:15	Prof. M. Rizzetto Azienda Ospedaliera Italy <i>New Interferon Dose Regimens for Long-term Benefits in Hepatitis C</i>
12:15 - 12:30	Prof. T. Poynard CHU Pitié Salpêtrière France <i>Summary of Symposium Proceedings</i>

30. EASL (The European Association for the Study of the Liver) Kongre Programı

doğru da işletilmelidir. İlaç sanayi ile bu tür çıkar çatışmaları bulunanların üç yıl süreyle sözü edilen kurul ve komisyonlarda görev alamayacağı şeklindeki bir düzenleme oldukça yararlı olacaktır. Son olarak meslek mensuplarının tümüne, yani bizlere düşen bir görev daha vardır. O görev de, var olan ve bundan sonra yapılabilecek düzenlemelerin ihmal veya istismarına tolerans göstermemektir.

Kaynaklar

- 1) Sonsuz A. *Bilimsel Kongrelerin Dünü, Bugünü, Olanlar ve Olması Gerekenler. Güncel Gastroenteroloji. 2005; 9(4):11-15.*
- 2) Moynihan R. *Key Opinion Leaders: Independent Experts or Drug Representatives in Disguise? BMJ 2008;336:1402-3.*
- 3) Civaner M. *İlaç Şirketlerinin Pazarlama Yöntemleri. toraks.org.tr/uploadFiles/book/file/17320149267-339.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2017).*
- 4) Burton B, Rowell A. *Unhealthy spin. BMJ. 2003;326(7400):1205-7.*
- 5) ttb.org.tr/kutuphane/etik_klavuzlar.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2017).
- 6) Türk Tabipleri Birliği. *Etik Bildirgeleri. Türk Tabipleri Birliği Yayınları. Birinci Baskı, Mayıs 2010, Ankara.*
- 7) İEİS İlaç Tanıtım İlkeleri ve Sağlık Mensuplarıyla İlişkiler Hakkında Yönetmelik. eis.org.tr/eis/assets/media/files/rapor/ITL_SM2013.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2017).
- 8) AİFD İyi Tanıtım ve İyi İletişim İlkeleri. aifd.org.tr/media/2017/03/AİFD-iyi-Tanıtım-ve-iyi-İletişim-İlkeleri-6_20170320.pdf (Erişim Tarihi: 10.07.2017).